

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

SROVNÁVACÍ STUDIE

Prodej potravin ze dvora v evropském srovnání

Obsah:

STRUČNÉ SHRNUÍ.....	5
SROVNÁVACÍ TABULKA.....	6
ÚVOD.....	6
KONTEXT PRÁVA EU.....	7
ČESKÁ REPUBLIKA.....	8
SLOVENSKO.....	9
NĚMECKO.....	11
RAKOUSKO.....	12
POLSKO.....	13
FRANCIE.....	15
MAĎARSKO.....	16
ITÁLIE.....	17

Srovnávací studie č. 5.395
Červen 2020
autor: Miroslav Jakab

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: STUDIE
Název: Prodej potravin ze dvora v evropském srovnání	Typ edice: online, ISSN 2533-4131
Autoři: Jakab, M.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1
Číslo: Srovnávací studie č. 5.395	První vydání edice: červenec 1991
Datum: červen 2020	Frekvence vydání edice: nepravidelná
Klíčová slova:	Zaměření: srovnávací a analytické studie zpracované pro členy Parlamentu České republiky
Potravin; srovnání; potravinové právo; EU; prodej	Jazyk: CZ
	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Shrnutí / Abstract

Prodej potravin ze dvora v evropském srovnání

Práce se zabývá regulací tzv. prodeje ze dvora, tedy prodeje malého množství produktů zemědělské prvovýroby přímo spotřebiteli, na tržišti, v tržnici nebo do místního maloobchodu. Prodej potravin je silně regulován na unijní úrovni, prodej ze dvora je však z působnosti některých unijních přímo použitelných předpisů vyňat. Práce tak začíná stručným shrnutím relevantní unijní úpravy a pokračuje srovnáním vnitrostátních regulací České republiky, Slovenska, Německa, Rakouska, Polska, Francie, Maďarska a Itálie (zejména regionu Friuli-Venezia Giulia). Všechny zkoumané země upravují relativně podrobně technické aspekty potravinové hygieny prodeje ze dvora, některé pak tuto činnost zohledňují v jiných oblastech práva například výjimkami ze zákazu otevírat obchody v určenou dobu (Německo), zvláštním zohledněním v daňových předpisech (Polsko) nebo omezením možnosti podomního prodeje pouze na vyjmenované komodity (Rakousko). Ukázkou relativně přísné regulace jsou pravidla italského regionu Friuli-Venezia Giulia, která podmiňují zahájení činnosti úspěšně absolvovanou kontrolou provozovny z hlediska dodržení hygienických pravidel. Česká úprava ze srovnání vychází jako stručná, ve svém důsledku ale i relativně liberální.

Sales of Agricultural Products from the Yard in Selected EU Member States

This article deals with the sales of agricultural products from the yard, i.e. sales of small amounts of primary agricultural products directly to consumers, in marketplaces or to local retailers. The sales of food products in general are heavily regulated on the EU level but sales from the yard are one of the exceptions largely left to the Member States' discretion. The article thus begins with a short summary of relevant EU level rules and continues to discuss the national treatment of sales from the yard in Czechia, Slovakia, Germany, Austria, Poland, France, Hungary and Italy (mainly the region Friuli-Venezia Giulia). All of the examined countries regulate technical aspects of food hygiene in quite a detailed manner, some of them further opt to establish special rules concerning sales from the yard in other areas of law. For example, in most German *Länder*, there are some exceptions from the shop opening time rules for direct sales of agricultural products. In Poland, sales from the yard are covered by a specific regime of income tax and Austria restricts the farmers' ability to conduct house to house sales only to certain specified products. A case of relatively strict regulation can be found in the Italian region of Friuli-Venezia Giulia, where one first has to successfully pass a hygiene checkup of their premises to be legally able to commence with their activity. In this comparison, the Czech regulation is relatively sparse but effectively quite liberal at the same time.

Keywords: food products, comparative study, food law, EU, sales

Obsah

STRUČNÉ SHRNUÍ	5
SROVNÁVACÍ TABULKA	6
ÚVOD	6
KONTEXT PRÁVA EU	7
ČESKÁ REPUBLIKA	8
PRODEJ POTRAVIN ŽIVOČIŠNÉHO PŮVODU.....	8
SLOVENSKO	9
PRODEJ POTRAVIN NEŽIVOČIŠNÉHO PŮVODU	10
PRODEJ POTRAVIN ŽIVOČIŠNÉHO PŮVODU.....	10
DŘÍVĚJŠÍ VÝHODNĚJŠÍ DAŇOVÝ REŽIM	11
NĚMECKO	11
MÍRNĚJŠÍ REGULACE OTEVÍRACÍCH DOB PRODEJNÍCH MÍST.....	11
OBECNÁ ÚPRAVA HYGIENY POTRAVIN	11
ZVLÁŠTNÍ ÚPRAVA HYGIENY POTRAVIN ŽIVOČIŠNÉHO PŮVODU.....	12
RAKOUSKO	12
HYGIENA POTRAVIN PRODÁVANÝCH ZE DVORA.....	12
PRODEJ V NEDĚLI A O SVÁTCÍCH	13
POLSKO	13
DANĚNÍ PŘÍJMŮ Z PŘÍMÉHO PRODEJE SPOTŘEBITELŮM.....	13
ŽIVNOSTENSKÉ OPRAVNĚNÍ.....	14
HYGIENA POTRAVIN PRODÁVANÝCH ZE DVORA.....	14
<i>Obecná úprava hygieny potravin</i>	14
<i>Hygiena potravin živočišného původu</i>	14
FRANCIE	15
ROZSAH VÝJIMKY PRAVIDEL HYGIENY POTRAVIN	15
KONKRÉTNÍ PRAVIDLA PRO OSOBY SPADAJÍCÍ POD VÝJIMKU PRO PRODEJ ZE DVORA	16
MAĎARSKO	16
OBECNÁ PRAVIDLA TÝKAJÍCÍ SE PRODEJE ZE DVORA	16
NĚKTERÁ ZVLÁŠTNÍ PRAVIDLA TÝKAJÍCÍ SE VÝROBCŮ PRODUKTŮ NEŽIVOČIŠNÉHO PŮVODU, ŽIVÝCH RYB A VČELAŘŮ	17
NĚKTERÁ ZVLÁŠTNÍ PRAVIDLA PRO VÝROBCE PRODUKTŮ ŽIVOČIŠNÉHO PŮVODU	17
ITÁLIE	17
PRAVIDLA PRODEJE ZE DVORA V REGIONU FRIULI-VENEZIA GIULIA.....	18
<i>Obecná pravidla týkající se potravinové hygieny</i>	18
<i>Pravidla týkající se produktů živočišného původu</i>	18

Stručné shrnutí

Regulace prodeje potravin ze dvora je součástí širšího kontextu komplexní a detailní regulace v oblasti zemědělství, potravinářství, veřejného zdraví a veterinární péče. Některá z těchto pravidel mají původ ve vnitrostátní legislativě, významným prvkem je však i regulace ze strany přímo použitelných předpisů EU. Prodej potravin ze dvora pak představuje neformální označení, které v zásadě odpovídá jedné z výjimek z působnosti těchto unijních předpisů v oblasti hygieny potravin.

Práce tak v první řadě shrnuje základní rysy právního rámce EU v této oblasti a zaměřuje se dále na vnitrostátní úpravy v jednotlivých členských státech (konkrétně České republice, Slovensku, Německu, Rakousku, Polsku, Francii, Maďarsku a Itálii), co se týče úpravy prodeje ze dvora. Ta není upravena přímo unijním nařízením, sdílí však ve všech zkoumaných zemích společné jádro sestávající z pravidel hygieny potravin, která nejsou zcela jednotná, ale sledují shodné cíle. Prodej ze dvora však může být ovlivněn i řadou norem z jiných právních odvětví – toto je zdrojem největších rozdílů mezi jednotlivými členskými státy a tato práce se je pokouší zohlednit.

Srovnávané úpravy lze rozdělit jednak podle kritéria přísnosti samotné úpravy hygieny potravin, jednak podle kritéria komplexnosti a ucelenosti úpravy prodeje ze dvora. Hodnocení přísnosti pravidel hygieny potravin v kontextu prodeje ze dvora do značné míry závisí na posouzení podrobných a technických ustanovení, v tomto smyslu přísností vyniká zejména úprava italského regionu Friuli-Venezia Giulia, která např. požaduje kladný výsledek kontroly prostor používaných výrobcem z hlediska dodržení hygienických standardů jako podmínku pro výkon všech činností pokrytých tamní úpravou prodeje ze dvora.

Ze vzorku naopak uceleností úpravy zejména vystupují Polsko, Maďarsko a Itálie (se zaměřením na region Friuli-Venezia Giulia), což patrně plyne ze silného odvětví zemědělství v těchto zemích. Zatímco standardním modelem bývá zmínka o prodeji ze dvora v zákoně upravujícím bezpečnost/hygienu potravin a navazující podzákoný předpis upravující technické otázky. Uvedené země se tomuto schématu buď vymykají, nebo je jejich „technická“ podzákoná úprava nezvykle důsledná, např. obsahuje prvky typické pro danou zemi. V tomto kontextu např. italský region Friuli-Venezia Giulia zavedl nezvykle formální pravidla přesahující běžný rámec úprav prodeje ze dvora (srov. výše). Polsko prodej potravin v současné podobě upravuje teprve od roku 2017, v této souvislosti však zavedlo relativně komplexní úpravu spojenou se zvláštním režimem pro daň z příjmu. Konečně Maďarsko zavádí zvláštní institut „vesnických stolů pro hosty“, které umožňují do zvláštního regulatorního režimu prodeje zahrnout i potraviny, které nepochází z výroby prodejce. Česká úprava se ve světle dvou výše uvedených kritérií jeví jako relativně liberální (neklade na zemědělce nezvykle vysoké nároky v porovnání s ostatními zeměmi) a zároveň stručná – sleduje spíše jednoduchý model stručné zákonné úpravy a na ni navazujícího technického předpisu.

Relativně velké rozdíly lze konečně vypočítat ve vymezení „místního maloobchodu“, tedy maloobchodu, do kterého lze prodávat potravinové produkty v režimu jednodušší regulace. V tomto smyslu Česká republika, Slovensko, Německo a Rakousko nestanovují přísná omezení a umožňují dodávat zboží i do relativně vzdálených obchodů. Naopak dosti přísně k této definici přistupuje Maďarsko, které umožňuje v tomto režimu dodávat zboží pouze v regionu původu nebo do vzdálenosti 40 km vzdušnou čarou.

Srovnávací tabulka

Prodej potravin ze dvora je fenomén upravený vnitrostátním právem, který může být nad rámec všem státům společného jádra potravinové hygieny ovlivněn řadou norem z dosti rozličných odvětví. Protože zdroje týkající se jednotlivých národních úprav v této souvislosti vyzdvihují pravidla různého charakteru, jsou některá tato zvláštní pravidla v případě jednotlivých zemí vyzdvížena. Sloupec týkající se vymezení maloobchodu určuje okruh maloobchodů, které lze zásobovat v režimu neupraveném právem EU.

Členský stát	Vymezení „místních“ maloobchodů, pro účely výjimky pro prodej ze dvora	Některá atypická pravidla týkající se prodeje ze dvora
Česká republika	Celá ČR	
Slovensko	Celá SR	
Německo	Okruh 100 km v případě ulovené zvěře, jinak bez omezení	Výjimky ze zákazu otevírání obchodů v neděli a o svátcích závislé na zemské regulaci
Rakousko	Bez omezení	Podomní prodej produktů je omezen na vyjmenované komodity
Polsko	Vojvodství původu a sousední vojvodství	Zvláštní režim daně z příjmu týkající se přímého odbytu potravinových produktů
Francie	Okruh 80 km	
Maďarsko	Region původu nebo vzdálenost 40 km vzdušnou čarou	Institut tzv. „vesnických stolů pro hosty“ umožňující prodávat v režimu výjimky i určitý podíl jiných než vlastních produktů
Itálie (Friuli-Venezia Giulia)	Provincie původu a sousední provincie	Zahájení činnosti vázáno na předchozí schválení provozovny s ohledem na hygienické standardy

Úvod

Jako „prodej ze dvora“ se obvykle označuje přímý prodej menšího množství potravin koncovému spotřebiteli v místě výroby potravin nebo na trhu, případně prodej potravin místní maloobchodní prodejně.¹ Toto vymezení je často používáno v protikladu k prodeji potravin většímu zpracovateli nebo distributorovi.²

Ač se nejedná o oblast harmonizovanou právem EU, existují unijní předpisy, které do určité míry ovlivňují podobu nebo alespoň působnost právní úpravy prodeje ze dvora v některých členských

¹ DROBNÍČEK, L., PEŠÁN, J., a SMETANA, P. *Jak na faremní prodej ze dvora* [online]. Klatovy: Úhlava o.p.s., 2011 [cit. 8. 6. 2020]. Dostupné [zde](#).

² K tomu srov. např. rozdíl mezi přímým prodejem mléka (ze dvora) a jeho prodeje mlékárně podle BUCEK, P., a kol. *Ročenka chovů ovčí a koz v České republice za rok 2010* [online]. Praha: Českomoravská společnost chovatelů, 2011 [cit. 8. 6. 2020], s. 90. Dostupné [zde](#).

státech. Tato práce tedy začíná stručným shrnutím unijní úpravy potravinové bezpečnosti a navazuje přehledem vnitrostátních úprav prodeje potravin ze dvora v České republice, na Slovensku, v Německu, v Rakousku, v Polsku, ve Francii, v Itálii a v Maďarsku.

Kontext práva EU

Evropské potravinové právo je komplexní. Tato kapitola poskytuje shrnutí některých základních východisek evropského potravinového práva a konkrétní úpravu ovlivňující pravidla prodeje ze dvora v členských státech EU, respektive jejich rozsah. Co se týče výběru konkrétních unijních předpisů, v řadě zdrojů týkajících se vnitrostátních úprav prodeje ze dvora uváděna pravidla hygieny potravin, která spadají do širšího kontextu práva potravinové bezpečnosti.³ Je tomu tak proto, že zatímco hygiena potravin je napříč EU upravena v zásadě jednotně, ale okruh zhruba odpovídající definici prodeje ze dvora je z této úpravy vyňat. Z tohoto důvodu je níže blíže popsán kontext unijního práva v této oblasti a některé předpisy, které výjimku pro prodej ze dvora obsahují.

Jedním ze základních předpisů EU v oblasti potravinové bezpečnosti představuje [nařízení č. 178/2002](#), (dále též „**obecné nařízení**“) které obsahuje některé obecné zásady potravinového práva EU a zřizuje Evropský úřad pro bezpečnost potravin. Toto nařízení zavádí mimo jiné zásady předběžné opatrnosti při přetrvávající vědecké nejistotě (čl. 7 obecného nařízení) nebo zásadu ochrany spotřebitele (čl. 8 obecného nařízení). Jde o obecné zásady, které se promítají do dalších konkrétnějších předpisů. Z hlediska úpravy prodeje ze dvora je významná i definice maloobchodu podle čl. 3 odst. 7 obecného nařízení: jde o „*manipulac[i] s potravinami nebo jejich zpracování a skladování v místě prodeje nebo dodávky konečnému spotřebiteli; zahrnuje distribuční terminály, provozy veřejného stravování, závodní jídelny, podnikové restaurační služby, restaurace a další podobné stravovací provozovny, obchody, distribuční centra supermarketů a velkoobchodní prodejny.*“

Jedním z dílčích předpisů navazujících na obecné nařízení jsou pravidla týkající se hygienických pravidel pro potraviny obsažených v [nařízení č. 852/2004](#) o hygieně potravin (dále též „**nařízení o hygieně potravin**“) a konkrétněji pak [nařízení č. 853/2004](#), kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu (dále též „**nařízení o hygieně potravin živočišného původu**“). Nařízení o hygieně potravin přitom stanoví celou řadu požadavků, jako je povinné oznamování potravinářských podniků podléhajících povinné kontrole (čl. 6 odst. 2), či konkrétně v oblasti prvovýroby např. vedení záznamů provozovateli potravinářských podniků, zvláštní zacházení s nebezpečným odpadem apod. (příloha I). V čl. 1 odst. 1 pak nařízení o hygieně potravin živočišného původu stanoví, že se jedná o další doplnění pravidel obsažených v nařízení o hygieně potravin, v případě produktů živočišného původu. Doplnuje například pravidla týkající se označení zdravotní nezávadnosti (čl. 5) nebo některé konkrétní postupy týkající se provozu jatek, bourání apod.

Prodej potravin ze dvora však představuje oblast, která se dvěma výše uvedeným nařízením v oblasti hygieny potravin vymyká. Podle čl. 1 odst. 2 písm. c) nařízení o hygieně potravin, resp. čl. 1 odst. 3 písm. c) nařízení o hygieně potravin živočišného původu stanoví, že **se nařízení nevztahují na případy, kdy výrobce přímo dodává malá množství výrobků z prvovýroby konečnému spotřebiteli nebo místnímu maloobchodu, který je přímo dodává konečnému spotřebiteli.**

³ Srov. např. DROBNÍČEK, L., PEŠÁN, J., a SMETANA, P., op. cit. sub. 1.

V obou případech pak členské státy stanoví pravidla pro tuto činnost, která mají zajistit dosažení cílů obou nařízení. Pravidla prodeje ze dvora v jednotlivých členských státech EU tak představují oblast spadající do výjimky z působnosti přímo použitelných předpisů EU, jejíž regulace musí sledovat stejné cíle, jako uvedené předpisy.

Na okraj lze dodat, že obdobná výjimka vyplývá i z [nařízení č. 1169/2011](#), o poskytování informací o potravinách spotřebitelům (dále též „**nařízení o poskytování informací**“),⁴ které stanovuje rozsah a povahu informací o potravině poskytovaných spotřebiteli. Povinnost poskytování povinných údajů podle čl. 9 nařízení o poskytování informací se ale podle čl. 16 odst. 3 ve spojení s bodem 19 Přílohy V nařízení o poskytování informací nevztahuje mj. na potraviny dodávané výrobcem v malých množstvích přímo konečnému spotřebiteli.

Česká republika

Z hlediska obecného právního rámce pro podnikání osoba prodávající potraviny ze dvora zpravidla nebude potřebovat živnost (srov. § 3 odst. 3 písm. e) [zákona č. 455/1991 Sb.](#), živnostenského zákona), to ovšem nevylučuje jiné druhy registrace. Zemědělství podnikatelé jsou obecně evidováni na základě § 2f [zákona č. 252/1997 Sb.](#), zemědělského zákona, evidenci podle § 2e odst. 2 tohoto zákona nepodléhá mj. fyzická osoba, která prodává nezpracované rostlinné a živočišné výrobky (jde tedy o prvovýrobu, na kterou v užším rozsahu směřují i některá pravidla relevantní pro prodej ze dvora).

Co se týče konkrétní regulace, v České republice je problematika prodeje ze dvora ošetřena zejména v případě prodeje živočišných produktů, a to zákonem č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých předpisů (dále jen „**veterinární zákon**“). Prostor pro úpravu obdobného typu v případě jiných potravin poskytuje i § 18 odst. 1 písm. d) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Toto ustanovení zmocňuje Ministerstvo zemědělství k úpravě požadavků na potraviny rostlinného původu, zacházení s nimi a jejich prodej „ze dvora“ skrze vyhlášku. Ministerstvo zemědělství spolu s návrhem zákona zavádějícím příslušné zmocňovací ustanovení připravilo i [pracovní verzi](#) stručné vyhlášky o hygienických požadavcích na potraviny rostlinného původu určené pro přímý prodej a dodávání malého množství, ta však v této podobě posléze nebyla vydána. Následující výklad se tak týká pouze prodeje potravin živočišného původu.

Prodej potravin živočišného původu

Prodejem potravin živočišného původu ze dvora se zabývá zejména § 27a veterinárního zákona, ten umožňuje v malých množstvích prodávat menší živá zvířata, čerstvé maso z těchto menších zvířat, nebalená čerstvá vejce z vlastního hospodářství, med a jiné včelí produkty a, se souhlasem krajské veterinární správy při splnění zvláštních hygienických podmínek, syrové mléko a syrovou smetanu. Toto ustanovení umožňuje prodej potravin v mírnějším režimu, například bez potřeby schválení nebo registrace v souladu s veterinárním zákonem.⁵ V závislosti na typu zemědělského

⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise 87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnic Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004.

⁵ VÁŇA, J., a SEDLÁČKOVÁ, L. *Legislativní požadavky na zpracování vlastní produkce a prodej malého množství vlastních produktů* [online]. Praha: Státní veterinární správa 2020 [cit. 12. 6. 2020], s. 20. Dostupné [zde](#).

produktu může jít o přímý prodej spotřebitelů ve vlastním hospodářství, v tržnici nebo na tržišti, popřípadě do místního maloobchodu (§ 27a odst. 1 veterinárního zákona). Maloobchodem se pro účely tohoto pravidla myslí maloobchod ve smyslu čl. 3 odst. 7 obecného nařízení, pokud se nachází v České republice a dodává produkty přímo spotřebiteli (§ 27a odst. 2 veterinárního zákona).

Živočišné produkty prodávané ze dvora musí pocházet od zdravých zvířat, musí být nezávadné a bezpečné z hlediska ochrany zdraví lidí a zvířat, nesmí být v každém případě zdrojem nálezů a nemocí přenosných ze zvířat na člověka. Skrze maloobchod nesmí být uváděny na trh skrze zásilkovou službu (§ 27a odst. 3 veterinárního zákona). Pokud chovatel produkty prodává ve svém hospodářství nebo ve své domácnosti, není povinen ani doprovodit dokladem popisujícím základní informace o výrobku [podle požadavků práva EU](#)⁶ (§ 27a odst. 4 veterinárního zákona). Chovatelé musí dále zajistit čistotu prostředí i použitých nástrojů a pomůcek v souvislosti s výrobou, skladováním a přepravou živočišných produktů a chránit tyto produkty před vlivy ohrožujícími jejich nezávadnost (§ 27a odst. 5 veterinárního zákona). Veterinární zákon dále stanoví podrobnější úpravu pro některé komodity, například chovatel prodávající syrové mléko musí zpracovat a dodržovat sanitální řád a kontrolovat obsah celkového počtu mikroorganismů v mléce (§ 27a odst. 7 veterinárního zákona).

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 289/2007 Sb. ve své hlavě páté části první blíže určí, co se pro účely § 27a veterinárního zákona myslí malým množstvím pro jednotlivé živočišné produkty, kde lze daný produkt prodávat (v hospodářství, v tržnici nebo na tržišti nebo v místním maloobchodě) a doprovodné informace, které musí být z prodávaného výrobku patrné. V některých případech blíže určí, jakým způsobem je třeba s dotčeným živočišným produktem zacházet. Například syrové mléko k přímému prodeji musí být prodáno do 2 hodin po nadojení, respektive prodáno do 24 hodin po zchlazení na 8 °C nebo do 48 hodin po zchlazení na 6 °C (§ 13 odst. 5 vyhlášky č. 289/2007 Sb.).⁷

V souvislosti s prodejem potravin ze dvora se pravidelně uvádí i vyhláška č. 128/2009 Sb., o přizpůsobení veterinárních a hygienických požadavků pro některé potravinářské podniky, v nichž se zachází se živočišnými produkty, která umožňuje např. přizpůsobení některých požadavků v souladu s nařízením o hygieně potravin a souvisejícími předpisy nebo přizpůsobení požadavků pro tzv. potravinářské podniky s malým objemem výroby. Jde však již o oblasti pokrytou zejména právem EU, vyhláška č. 128/2009 Sb. se podle svého § 1 odst. 3 nevztáhne na prodej ze dvora ve smyslu výjimek z nařízení o hygieně potravin.

Slovensko

Na Slovensku je pro problematiku prodeje ze dvora relevantní zejména [zákon č. 152/1995 Z. z.](#), o potravinách (*Zákon o potravinách* – dále jen „**zákon o potravinách**“), který stanoví některá obecná pravidla týkající se hygieny a značení potravin prodávaných ze dvora, a [zákon č. 39/2007 Z. z.](#), o veterinární péči (*Zákon o veterinárnej starostlivosti* – dále jen „**zákon o veterinární péči**“), který stanoví zvláštní pravidla pro potraviny živočišného původu. Podle § 3 odst. 2 písm. e) [zákona č. 455/1991 Zb.](#), živnostenského zákona (*Živnostenský zákon*)

⁶ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 931/2011 ze dne 19. září 2011 o požadavcích na sledovatelnost stanovených nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 pro potraviny živočišného původu.

⁷ Následující výklad se už podrobnými pravidly týkajícími se jednotlivými druhy potravinářských produktů nezabývá pro jejich podrobnost.

nejdou zemědělci na Slovensku povinni mít živnostenské oprávnění, to však nevyklučuje jiné způsoby registrace (srov. např. povinnou registraci provozoven v oblasti potravin živočišného původu níže).

Prodej potravin neživočišného původu

Úprava prodeje potravin neživočišného původu zákonem o potravinách je relativně stručná. § 9 odst. 4 zákona o potravinách zbavuje výrobce malých množství potravin, kteří své výrobky prodávají přímo konečnému spotřebiteli nebo je dodávají do maloobchodní provozovny na slovenském území, povinnosti výrobky označovat údajem o výživové hodnotě – za výrobce malých množství potravin je zde považován výrobce, který zaměstnává maximálně 15 osob, které vykonávají výrobu potravin v pracovním poměru nebo podobném právním poměru, a jejich roční obrát nepřesahuje 700 000 EUR. Za výrobce malého množství potravin je pro účely § 9 odst. 4 zákona o potravinách považován i výrobce, který určené komodity ročně prodá méně, než je stanoveno v [nařízení vlády Slovenské republiky č. 360/2011 Z. z.](#)

Při přímé distribuci malého množství prvotních produktů rostlinného původu musí být zachována jejich bezpečnost, kvalita a výživová hodnota (§ 7 odst. 1 nařízení č. 360/2011 Z. z.). Výrobci jsou dále povinni vést evidenci o datu, druhu a množství (1.) vypěstovaných produktů rostlinného původu, (2.) produktů předaných konečnému spotřebiteli na přímo na farmě nebo na místním tržišti a (3.) produktů dodaných do místního maloobchodu včetně identifikace jejich odběratele (§ 7 odst. 3 nařízení č. 360/2011 Z. z.). Konečně musí výrobce zajistit, aby dodávaná zelenina a ovoce byly celé, zdravé, čisté, bez škůdců nebo poškození od škůdců napadajících dužinu, nadměrné povrchové vlhkosti nebo cizího pachu či chuti (§ 7 odst. 4 nařízení č. 360/2011 Z. z.).

Prodej potravin živočišného původu

Otázky prodeje potravin živočišného původu upravuje blíže zákon o veterinární péči. Prvovýrobci, kteří prodávají prvotní produkty živočišného původu přímo konečným spotřebitelům nebo místním maloobchodům, jsou povinni požádat územně příslušnou regionální a potravinovou správu o registraci každé provozovny, kterou ovládají (§ 40 odst. 1 a 3 zákona o veterinární péči). Zvláštní hygienická pravidla prodeje potravin ze dvora pak stanoví opět nařízení č. 360/2011 Z. z. a [nařízení vlády Slovenské republiky č. 359/2011 Z. z.](#) Na rozdíl od prvovýroby neživočišných produktů je úprava prodeje potravin živočišného původu značně rozdrobená podle druhu jednotlivých komodit podléhajících úpravě. Nařízení č. 360/2011 Z. z. vymezuje malá množství potravin, která lze prodávat ze dvora, i pro potraviny neživočišného původu a relativně podrobně se zabývá prodejem mléka. Například syrové mléko je třeba pro účely prodeje ze dvora skladovat v teplotě mezi 4 °C a 8 °C. Za těchto okolností může mít datum spotřeby určené maximálně po dobu 48 hodin od nadojení. Nevychlazené syrové mléko je však třeba prodat nejpozději do 2 hodin od nadojení (§ 4 odst. 12 a 13 nařízení č. 360/2011 Z. z.).

Obdobným způsobem vymezuje nařízení č. 359/2011 Z. z. v § 7 pojem malého množství drůbežního a králíčího masa z prvovýroby. § 8 nařízení č. 359/2011 Z. z. pak upravuje hygienické požadavky na prodej malého množství drůbežního a králíčího masa. Aby šlo skutečně o prvovýrobu, musí však jít pouze o omráčená a vykrvácením usmrcená zvířata, která jsou základním způsobem zpracovávána, uchovávána a nabízena k prodeji (§ 8 odst. 3 a 4 nařízení č. 359/2011 Z. z.).

Dřívější výhodnější daňový režim

Po krátkou dobu v roce 2010 na Slovensku platil výhodnější daňový režim zacílený na zemědělskou produkci malého rozsahu a na prodej ze dvora (šlo o sazbu DPH sníženou na 6 %, srov. [zákon č. 83/2010 Z. z.](#), který toto pravidlo zavedl, a [zákon č. 490/2010 Z. z.](#), který jej opět zrušil). O znovuzavedení výhodnějšího režimu pro prodej ze dvora se opět uvažovalo na přelomu let 2012 až 2013, ale od zavedení tohoto opatření bylo upuštěno. Jako problematický faktor [byl zmiňován](#) možný nesoulad s pravidly státních podpor podle čl. 107 a násl. [Smlouvy o fungování Evropské unie](#), která obecně zakazuje zvýhodňování určité skupiny podniků (zde zvýhodňování malých zemědělců vůči větším podnikům, respektive distributorům).

Německo

Určitou zvláštností německé prvovýroby (zahrnující mj. zemědělství, lesnictví nebo rybolov) je skutečnost, že není považována za živnost ve smyslu § 6 [německého živnostenského řádu](#) (*Gewerbeordnung* – dále jen „**GewO**“).⁸ To má za následek úbytek některých formalit, jako je např. povinnost ohlásit živnost v souladu s § 14 GewO. Zároveň však není vyloučeno, že bude podléhat jiné regulaci, ačkoli se například na zemědělství a lesnictví obecně nevztáhne ani úprava podle [německého obchodního zákoníku](#) (*Handelsgesetzbuch*, srov. § 3 odst. 1). Níže jsou stručně popsány výjimky týkající se prodeje zemědělských produktů ze dvora v oblasti regulace otevíracích dob obchodů, hygienických pravidel týkajících se potravin obecně a hygienických pravidel týkajících se potravin živočišného původu.

Mírnější regulace otevíracích dob prodejních míst

Zatímco v Německu platí oproti České republice výrazně přísnější pravidla týkající se otevírací doby obchodů a práce o nedělích a svátcích (konkrétní úprava závisí na spolkové zemi, ale prodej v neděli a svátky bývá až na výjimky zakázán), řada zemských úprav obsahuje výjimky nebo úlevy pro různé formy prodeje ze dvora. Jednak bývá obecně dovozováno, že prodej „přímo ze dvora“ (*direkt ab Hof*) nespadá pod zákaz otevírání obchodů v určených dobách, pokud zboží nad rámec základních a nezbytných úprav není dále zpracováváno a není nabízeno v obchodě.⁹ Naopak pokud si zemědělec na své farmě zřídí obchod, bude spadat pod uvedenou regulaci. Ta však zpravidla skýtá pro farmářské obchody určité výjimky. Kupříkladu brémská úprava dovoluje tříhodinovou otevírací dobu ve svátky a neděle pro farmářské obchody nabízející zemědělské produkty (§ 8 odst. 1 bod 4 [brémského zákona o uzavření obchodů](#) – *Bremisches Ladenschutzgesetz*). Ještě mírnější úpravou je § 8 [porýnsko-falckého zákona o otevírací době obchodů](#) (*Ladenöffnungsgesetz Rheinland-Pfalz*), podle které se stanovená omezení vůbec nevztáhnou na obchody nabízející převážně vlastní výrobky ze sektoru zemědělství, vinařství a lesnictví.

Obecná úprava hygieny potravin

Hygiena potravin je na úrovni německého práva obecně upravena [nařízením o hygieně potravin](#) (*Lebensmittelhygiene-Verordnung* – dále jen „**LMHV**“). Podle § 5 LMHV se na odbyt malých množství produktů prvovýroby poskytovaných přímo spotřebiteli nebo v rámci místního maloobchodu vztáhne zvláštní Příloha 2 LMHV. § 5 odst. 2 LMHV obsahuje rovněž relativně

⁸ Rozhodnutí Hessenského zemského pracovního soudu ze dne 17. 10. 2008, sp. zn. 10 Sa 1284/07, dostupné [zde](#).

⁹ LANDRATSAMT ANSBACH. *Merkblatt Direktvermarktung landwirtschaftlicher Erzeugnisse* [online]. Ansbach: Landratsamt Ansbach 2017 [cit. 11. 6. 2020]. Dostupné [zde](#).

obecnou definici malého množství potravin: pokud se jedná o přímý odbyt spotřebitelům, má se jednat o množství běžná pro domácnost, v případě odbytu do maloobchodu pak jde o množství, která odpovídají běžnému dennímu odbytu maloobchodu pro spotřebitele. V případě vajec pak musí jít o odbyt podniku, který má méně než 350 nosnic (§ 5 odst. 2 bod 3 LMHV). Vymezení místního maloobchodu v zásadě neklade žádná územní omezení, kromě omezení možného okruhu prodeje v případě ulovené zvěře na 100 km od místa ulovení (§ 5 odst. 1 LMHV).

Bod 2 Přílohy 2 LMHV pak stanoví hygienická pravidla pro prodejní místa prodeje ze dvora. Je mj. třeba zavést opatření, která v maximální míře brání znečištění produktů, mít v případě nutnosti dostupný dostatek pitné vody, zachovávat osobní hygienu a čistotu rukou nebo s ohledem na povahu výrobku zachovávat jeho odpovídající teplotu. Personál zacházející s výrobky musí být rovněž odpovídajícím způsobem proškolen k zacházení s nimi.

Zvláštní úprava hygieny potravin živočišného původu

Hygiena potravin živočišného původu je v Německu dále upravena [nařízením o hygieně potravin živočišného původu](#) (*Tierische Lebensmittel-Hygieneverordnung* – dále jen „Tier-LMHV“). Tier-LMHV představuje úpravu, která LMHV samotné nenahrazuje, pouze doplňuje. Na odbyt malého množství potravin živočišného původu přímo spotřebiteli nebo skrze místní maloobchod se vztáhnou ustanovení různých příloh Tier-LMHV v závislosti na typu produktu. Malé množství produktu je přitom definováno shodně s LMHV, pouze pro případ drůbežího a králičího masa z chovu je navíc stanovena hranice 10 000 kusů drůbeže nebo králíků ročně (§ 3 odst. 2 bod 3 Tier-LMHV). Jednotlivá zvláštní hygienická pravidla vztahující se k prodeji potravin živočišného původu ze dvora jsou i v případě Německa značně podrobná a dílčí ve vztahu k jednotlivým druhům produktů.

Rakousko

Podobně jako v Německu, i v Rakousku činnosti v oblasti zemědělství a lesnictví nespádají do působnosti [rakouského živnostenského řádu](#) (*Gewerbeordnung* – dále jen „Ö-GewO“). Je z ní vyňato jak zemědělství a lesnictví jako takové (§ 2 odst. 1 bod 1 Ö-GewO), tak vedlejší činnosti zemědělství a lesnictví. Rozdíl mezi prvovýrobou a vedlejšími činnostmi zemědělství a lesnictví je blíže vymezen v [nařízení Spolkového ministra pro práci a hospodářství o produktech prvovýroby](#) (*Urproduktenverordnung*). Na zemědělství se tak jako výjimka z obecného pravidla výše vztáhne pouze § 53 odst. 5 Ö-GewO (§ 2 odst. 2 Ö-GewO), který zakazuje zemědělcům a lesníkům podomní prodej, pokud nejde o vlastní výrobu ovoce, zeleniny, brambor, květin, palivového dřeva, smetany, tvarohu, sýru, másla nebo vajec. Za porušení tohoto zákazu hrozí pokuta až do výše 2 180 EUR (§ 367 bod 19 Ö-GewO). Níže následuje podrobnější popis úpravy v oblasti hygieny odbytu potravin a otevíracích dob obchodů.

Hygiena potravin prodávaných ze dvora

Na základě zmocnění v § 11 bod 1 [rakouského zákona o potravinách a ochraně spotřebitele](#) (*Lebensmittelsicherheits- und Verbraucherschutzgesetz*) upraví hygienická pravidla pro přímý odbyt malého množství produktů prvovýroby přímo spotřebiteli nebo místnímu maloobchodu nařízením spolkový ministr zdravotnictví. Tímto nařízením je v současnosti [nařízením o potravinové hygieně a přímém odbytu](#) (*Lebensmittelhygiene-Direktvermarktungsverordnung* – dále jen „LDV“).

§ 2 LDV stanoví pro odbyt ryb a potravin živočišného původu následující pravidla. (1.) Je třeba v míře dovolené současným vědeckým poznáním zajistit, že prodávané produkty nejsou ničím

kontaminované. (2.) Při odbytu musí být dodržována čistota použitých nádob, obalů i dopravních prostředků. V případě jejich opakovaného použití je třeba zajistit jejich pravidelné čištění, a pokud je to vhodné, dezinfekci. (3.) V případě odbytu chycených ryb musí být tyto ryby udržovány při teplotě odpovídající teplotě tajícího ledu (do 2 °C).¹⁰

LDV se ve zbytku zabývá podrobnou úpravou hygieny odbytu potravin živočišného původu, konkrétně syrového mléka a smetany (§ 3), vajec (§ 4), volně žijících divokých zvířat (§§ 5 a 6 LDV), drůbeže a králíků (§ 8). Jednotlivá pravidla se z velké části týkají teploty uchovávání těchto produktů živočišného původu a způsobů bránících jejich znehodnocení/kontaminaci.

Prodej v neděli a o svátcích

I v Rakousku platí oproti České republice přísná regulace otevíracích dob obchodu, i zde je ale podobně jako v Německu dovozováno, že se uvedená omezení nevztahují na přímý prodej ze dvora, tedy nejsou-li produkty nabízeny v obchodě.¹¹

Polsko

Současná úprava zemědělského prodeje ze dvora je v Polsku relativně nová, byla do polského právního řádu zavedena [zákonem ze dne 16. 11. 2016](#) (Dz.U. 2016 poz. 1961) s účinností od 1. 1. 2017. Patrně i z důvodu, že tato úprava byla zavedena najednou skrze komplexní novelu, je regulace prodeje ze dvora v Polsku relativně důsledná.

Danění příjmů z přímého prodeje spotřebitelům

Zemědělci prodávající své produkty přímo ze dvora v první řadě podléhají zvláštnímu daňovému režimu podle polského zákona o dani z příjmů fyzických osob (*ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych* – dále jen „**p.d.o.f.**“). Za „jiný příjem“ ve smyslu čl. 10 odst. 1 bod 9 p.d.o.f. jsou nově podle čl. 20 odst. 1c p.d.o.f. považovány i příjmy z prodeje neprůmyslově zpracovaných produktů rostlinného i zvířecího původu, pokud

- nejde o zpracování specializovanými zemědělskými závody, nebo pokud situace nepodléhá zvláštní úpravě,
- produkty nejsou zpracovávány a prodávány osobami v pracovním poměru, na základě smlouvy o dílo nebo v obdobném právním poměru (s výjimkami např. vlastních jatek, mlýna, moštárny nebo nabízením po dobu prodejních výstav apod., úprava patrně směřuje na vyloučení výrobců s vlastní distribuční sítí nebo relativně samostatnými zpracovatelskými závody),
- o prodejkách jsou vedeny záznamy (na základě čl. 20 odst. 1e p.d.o.f. přinejmenším záznamy o čísle zápisu, datu vzniku příjmu, výši příjmu, celkovém příjmu od začátku roku a množství a druhu zpracovaných produktů) a
- podíl vlastních produktů živočišného nebo rostlinného původu na konečném výrobku musí být alespoň 50 % vyjma vody, kterou obsahuje.

¹⁰ DIENSTSTELLE HÖCHSTADT A. D. AISCH. Höchsttemperaturen für kühlpflichtige Lebensmittel. Landratsamt Erlangen-Höchststadt [cit. 12. 6. 2020]. Dostupné [zde](#).

¹¹ ORTNER, M. *Bäuerliche Direktvermarktung von A bis Z* [online]. Vídeň: LFI Österreich 2017 [cit. 12. 6. 2020], s. 35. Dostupné [zde](#).

Jde tedy o definici širší, než je definice prodeje ze dvora pro účely této práce. Příjmy z této činnosti do výše 40 000 zlotých ročně jsou osvobozeny od daně z příjmů fyzických osob (čl. 21 odst. 1 bod. 71a p.d.o.f.).

Živnostenské oprávnění

Obecně platí, že zemědělci pro účely prodeje ze dvora nepotřebují živnostenské oprávnění. Podle čl. 6 odst. 1 bod 1 [polského živnostenského zákona](#) (*Prawo przedsiębiorców* – dále jen „p.b.“) se p.b. nevztáhne mj. na zemědělskou produkci v oblasti chovu zvířat a pěstování obilovin nebo vnitrozemského rybolovu. Dále se podle čl. 6 odst. 1 bod 4 p.b. pravidla živnostenského podnikání nevztahují na činnosti podle výše citovaného čl. 20 odst. 1c p.d.o.f. Zemědělec prodávající produkty ze dvora ovšem může při naplnění příslušných podmínek spadat pod jiné registrační povinnosti, plynoucí např. z veterinárního práva (k tomu srov. zejména hygienické požadavky na odbyt produktů živočišného původu níže).

Hygiena potravin prodáváných ze dvora

Polské právo v oblasti hygieny potravin přímo navazuje na výjimku pro pravidla hygieny potravin ze dvora podle nařízení o hygieně potravin a nařízení o hygieně potravin živočišného původu.

Obecná úprava hygieny potravin

Polský zákon o bezpečnosti potravin a výživě (*ustawa o bezpieczeństwie żywności i żywienia* – dále jen „b.z.z.“) v čl. 3 odst. 1 bodě 10 vymezuje přímý odbyt (*dostawy bezpośrednie*) odkazem na výjimku pro prodej ze dvora podle čl. 1 odst. 2 písm. c) nařízení o hygieně potravin. Přímý odbyt v tomto smyslu nepodléhá obecně vyžadovanému povolení vyžadovaného v b.z.z. (čl. 63 odst. 2 bod 1 b.z.z.), zemědělci jsou ovšem povinni i pro účely přímého odbytu dodržovat zásady dobrých postupů v oblasti hygieny (čl. 68 odst. 1 b.z.z.), ministr zdravotnictví při zohlednění cílů nařízení o bezpečnosti potravin upraví podrobnosti týkající se kritérií vymezujících pojem přímého odbytu a detailní hygienické požadavky v této oblasti (čl. 68 odst. 2 b.z.z.).

Na základě tohoto zmocnění bylo vydáno [nařízení ministra zdravotnictví o přímém odbytu potravin](#) (*rozporządzenie ministra zdrowia w sprawie dostaw bezpośrednich środków spożywczych* – dále jen „nařízení o přímém odbytu“), které se týká přímého odbytu produktů ze zemědělské prvovýroby. Přímý odbyt může být podle nařízení o přímém odbytu uskutečňován v rámci vojvodství, ve kterém dochází k prvovýrobě, a v sousedních vojvodstvích (§ 4 odst. 1). Co se týče pravidel hygieny jako takových, odkazuje nařízení o přímém odbytu zpět na přílohy nařízení o hygieně potravin, ukládá však povinnost orgánu odpovědnému za kontrolu popř. maloobchodnímu odběrateli písemná prohlášení týkající se použitých přípravků proti škůdcům, možných ohroženích škůdci nebo nemocemi a jiných informací relevantních pro lidské zdraví (§ 5 odst. 2). Konečně jsou zemědělci povinni zajišťovat čistotu nástrojů použitých pro účely přímého odbytu mj. pravidelným čištěním a dezinfekcí (§ 5 odst. 3).

Hygiena potravin živočišného původu

Některá zvláštní pravidla týkající se potravin živočišného původu stanoví polský [zákon o produktech živočišného původu](#) (*ustawa o produktach pochodzenia zwierzęcego* – dále jen „p.p.z.“). Podnik provozující bezprostřední odbyt ve smyslu p.p.z. již podléhá registraci u veterináře odpovědného ze příslušnou povětu (*powiat* – obdoba českých okresů) podle čl. 20 odst. 1 p.p.z. Čl. 12 p.p.z. obsahuje zmocnění pro ministra zemědělství k vydání nařízení k upravení podmínek odbytu v případech vyňatých z působnosti nařízení o hygieně potravin živočišného původu.

K tomuto účelu bylo vydáno [nařízení ministra zemědělství o veterinárních požadavcích při výrobě produktů živočišného původu určených k přímému odbytu](#) (*rozporządzenie ministra rolnictwa i rozwoju wsi w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośrednio* – dále též „**nařízení o přímém odbytu živočišných produktů**“). § 3 tohoto nařízení stanoví množství limity jednotlivých produktů živočišného původu, do kterých jde o malá množství, na která se nařízení vztahuje. § 6 pak upravuje maximální týdenní objem výroby pro účely přímého odbytu živočišných produktů. V § 4 nařízení potom určuje konkrétní způsoby přímého odbytu přípustné pro jednotlivé typy produktů (prodej přímo spotřebiteli v místě výroby, na trhu, z pojízdných a dočasných prodejních míst, popřípadě do maloobchodu). K přímému odbytu může podle nařízení o přímém odbytu živočišných produktů docházet na území vojvodství, kde dochází k výrobě produktů, popř. na území sousedních vojvodství, pokud o místě, době a časovém rozmezí takového prodeje uvědomí místně příslušného veterináře (§ 5 odst. 1 a 2).

§ 7 nařízení stanoví relativně podrobné obecné podmínky pro prostory, ve kterých dochází k přímému odbytu masa a drobů, které zahrnují mj. požadavky na čistotu, řádnou ventilaci, izolované prostory pro čištění a dezinfekci nástrojů apod. Nařízení se obecně ve zbytku zabývá relativně podrobnými požadavky na nakládání s jednotlivými potravinářskými produkty živočišného původu.

Francie

Ve Francii je výjimka z unijních a na ně navazujících vnitrostátních pravidel týkajících se schvalování zařízení zemědělců podle čl. 4 nařízení o hygieně potravin živočišného původu upravena zejména v čl. R. 231-14 až R. 231-16 [zákoníku o venkově a námořním rybolovu](#) (*Code rural et de la pêche maritime* – dále jen „**CRPM**“). Uvedená úprava zahrnuje některé výjimky z působnosti nařízení o hygieně potravin i nařízení o hygieně potravin živočišného původu, a to včetně výjimky pro prodej potravin ze dvora, zavazuje adresáty v obecné rovině k ochraně před jakoukoli kontaminací při manipulaci s potravinářskými produkty (čl. R. 231-14). V konkrétních bodech se však regulace zabývá zejména produkty alespoň částečně živočišného původu.

Rozsah výjimky pravidel hygieny potravin

I francouzský právní řád vymezuje maximální množství potravin, kterým se malé množství pro účely výjimky pro prodej ze dvora, konkrétní množství jsou vymezena ve [vyhlášce ze dne 18. prosince 2009](#) (*Arrêté du 18 décembre 2009 relatif aux règles sanitaires applicables aux produits d'origine animale et aux denrées alimentaires en contenant*). Toto nařízení ve svém čl. 2 odst. 3 vymezuje i pojem místního maloobchodu: jde o maloobchod, který se od zařízení původu nenachází dále než 80 km.

Ač nemusí produkty prodávané ze dvora podléhat požadavkům stejně náročným, jako produkty potravinářského průmyslu obecně, čl. R. 231-14 CRPM odkazuje na některá zvláštní ustanovení, která se týkají rovněž zboží prodávaného v tomto zjednodušeném režimu. V první řadě je tak provozovatel povinen ohlásit příslušnému prefektovi každé zařízení, ve kterém dochází k výrobě potravinových produktů vyjmenovaných v čl. R. 231-4 CRPM (čl. R-233-4 ve spojení s čl. R-231-14 CRPM), předmětný výčet pak popisuje zejména různé stupně zpracování potravin živočišného původu, ale i centra sběru primárních výrobních vstupů určených k výrobě potravin (čl. R. 231-4 odst. 6 CRPM). Ohlašovat je tak třeba takřka všechna zařízení potravinářského průmyslu týkající se produktů živočišného původu a centra pro sběr všech prvotních vstupů potravinářské výroby.

Dále se na osoby provozující prodej ze dvora vztáhnou shodně pravidla správní ochrany veřejného zdraví podle čl. R. 223-3 a násl. CRPM, pravidla ochrany zvířat podle čl. R. 214-6 a násl. CRPM a pravidla identifikace a přesunu zvířat podle čl. R. 212-14 a násl. CRPM (čl. R. 231-14 CRPM).

Konkrétní pravidla pro osoby spadající pod výjimku pro prodej ze dvora

Co se týče některých specifičtějších pravidel, provozovatelé v sektoru potravin živočišného původu musí podle čl. R. 231-15 CRPM i pro účely prodeje ze dvora (1.) zajistit uspokojující hygienické podmínky použitých prostor, (2.) čistit a v případě potřeby i dezinfikovat všechno zařízení a nástroje použité při převozu, skladování a manipulaci s potravinami, (3.) zajistit, aby používané nebo opětovně používané obaly a nádoby nebyly používány způsobem, který by ovlivnil zdravotní nezávadnost potravin, (4.) používat pitnou vodu v souladu se [zákoníkem o veřejném zdraví](#) (*Code de la santé publique*), (5.) zabránit v možné míře kontaminaci skrze živočichy a škodlivé organismy, (6.) nakládat s odpady a nebezpečnými látkami způsobem bránícím jakékoli kontaminaci, (7.) zajistit, aby potraviny splňovaly podmínky použitelné unijní legislativy a některých předpisů týkajících se kontrol potravin vyjmenovaných v čl. L. 231-1 CRPM a (8.) skladovat potraviny při teplotě, která neovlivňuje jejich charakteristiku a bezpečnost.

Dále platí, že osoby přicházející do styku s potravinami jsou povinny dodržovat nejvyšší možnou tělesnou i oděvní čistotu. Manipulace s těmito produkty je naopak zakázána nakaženým nebo přenašečům onemocnění přenosného skrze potraviny, pokud takovému přenosu nelze zamezit dodržováním hygienických pravidel. Po dotčeném personálu v této věci lze požadovat absolvování školení (čl. R. 231-16 CRPM). Konkrétnější úprava postupů týkajících se jednotlivých druhů potravin živočišného původu je pak obsažena ve výše citované vyhlášce ze dne 18. prosince 2009.

Maďarsko

V Maďarsku je problematika prodeje potravin ze dvora upravena zejména [nařízením Ministerstva zemědělství č. 52/2010](#), o podmínkách výroby a prodeje potravin malými výrobci (*FVM rendelet a kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről* – dále jen nařízení č. 52/2010). Množství považovaná za malá množství pro účely prodeje ze dvora jsou vymezena v Příloze I nařízení č. 52/2010. Za odbyt potravin místnímu maloobchodu je pak považován prodej potravin do maloobchodu nacházejícího se ve stejném regionu nebo vzdáleného maximálně 40 km vzdušnou čarou od zemědělce (§ 1 nařízení č. 52/2010). Výrobci je však rovněž umožněno provozovat „vesnické stoly pro hosty“ (*falusi vendégasztal*) jakožto maloobchodní činnost ve smyslu unijního práva, kde mohou nabízet i další potraviny, které nevyprodukovali, pokud dodrží předepsané množství limity (§ 4 odst. 3 nařízení č. 52/2010), respektive dodávat ve stejném regionu či rádiu 40 km zboží kupci, který si je vyžádal (§ 4 odst. 4 nařízení č. 52/2010).

Obecná pravidla týkající se prodeje ze dvora

Výrobce, kterému svědčí výjimka z unijního nařízení o hygieně potravin, je odpovědný za bezpečnost a kvalitu potravin uváděných na trh (§ 3 odst. 1 nařízení č. 52/2010). K prodeji jídla v souladu s nařízením č. 52/2010 může docházet i v bydlišti výrobce, respektive bydlišti jeho manžela, partnera ve stejnopohlavním svazku, dospělého dítěte, sourozence, rodiče nebo prarodiče (§ 3 odst. 2 nařízení č. 52/2010). Ke zpracování/výrobě potraviny prodávané ze dvora může docházet i mimo zařízení, kde dochází k chovu zvířat nebo pěstování rostlin, pokud podmínky takový postup nedovolují (§ 3 odst. 3 nařízení č. 52/2010).

Níže jsou blíže popsána některá zvláštní pravidla týkající se specifických kategorií potravin, detailní požadavky pro jednotlivé druhy potravin jsou pak uvedeny v přílohách nařízení č. 52/2010.

Některá zvláštní pravidla týkající se výrobců produktů neživočišného původu, živých ryb a včelařů

Výrobci produktů neživočišného původu, medu, jiných včelařských produktů nebo živých ryb mohou specificky prodávat zboží na všech trzích a ve všech tržnicích, při prodejních akcích a v povolených dočasných prodejních místech na maďarském území a maloobchodům nacházejícím se ve stejném regionu nebo ve vzdálenosti do 40 km od výrobcova zařízení (§ 4 odst. 1 nařízení č. 52/2010).

Některá zvláštní pravidla pro výrobce produktů živočišného původu

Výrobci ostatních produktů živočišného původu jsou podrobeni přísnějším pravidlům, a mohou prodávat své produkty pouze ve vzdálenosti nepřesahující 40 km od jejich zařízení (§ 4 odst. 2 nařízení č. 52/2010). Výrobci produktů živočišného jsou rovněž povinni se registrovat při územně příslušném okresním úřadu odpovědném za bezpečí potravinového řetězce a veterinární péči (§ 5 odst. 1 nařízení č. 52/2010). Výrobci bude v této souvislosti přiděleno registrační číslo (§ 5 odst. 3 nařízení č. 52/2010). Produkty živočišného původu mohou být podle nařízení č. 52/2010 uváděny na trh pouze tehdy, pokud stádo původu splňuje požadavky maďarského veterinárního práva (§ 5 odst. 4 nařízení č. 52/2010) a mohou v souvislosti se svou registrací podléhat kontrolám (§ 5 odst. 7 nařízení č. 52/2010).

Co se týče potravin vyráběných z původního produktu, výrobce je povinen připravit přehled identifikující výrobce jako takového, místo výroby produktu, jeho název, seznam použitých ingrediencí, datum spotřeby a teplotu skladování (§ 6 odst. 1 nařízení č. 52/2010). Tento požadavek se ale nevztahuje na provoz vesnických stolů pro hosty (§ 6 odst. 2 nařízení č. 52/2010).

Itálie

V Itálii je základní rámec pro pravidla prodeje ze dvora [dohodou mezi státem, regiony a autonomními provinciemi č. 59/CSR ze dne 26. května 2010](#) o pokynech pro aplikaci nařízení Parlamentu a Rady č. 852/2004/ES o hygieně potravin (*Linee guida applicative del regolamento n. 852/2004/CE del Parlamento europeo e del Consiglio sull'igiene dei prodotti alimentari* – dále jen „Dohoda“).¹² Pro účely výjimky pro prodej ze dvora se podle Dohody místním maloobchodem, kterému výrobce dodává produkty, myslí maloobchod nacházející se ve stejné provincii jako zařízení výrobce, případně provincie s touto sousedící. Dále jsou v dohodě stanoveny některé obecné požadavky týkající se vedení registrací, vzdělání a přípravu pracovníků nebo manuály obsahující vzory dobré praxe. V podrobnostech ale Dohoda na řadě míst odkazuje na úpravu ze strany regionů a autonomních provincií.

Z tohoto důvodu je níže dále přiblížena konkrétní úprava v regionu Friuli-Venezia Giulia obsahující některá konkrétnější ustanovení. Výběr regionu je ovlivněn horší dostupností zdrojů v této oblasti, Friuli-Venezia Giulia patří mezi regiony, jejichž úprava je relativně dobře dostupná.

¹² MICHELI, M. R., a kol. Farm products' direct sale in accordance with national and EC Regulations. *Italian Journal of Food Safety*. Italian Association of Veterinary Food Hygienists 2019, roč. 8, č. 1. Dostupné online [zde](#).

Pravidla prodeje ze dvora v regionu Friuli-Venezia Giulia

Ve Friuli-Venezia Giulia je malá lokální distribuce potravin upravena zejména [nařízením o regulaci a provozu malé lokální produkce potravin rostlinného a živočišného původu](#) (*Regolamento per la disciplina e l'esercizio delle Piccole produzioni locali di alimenti di origine vegetale e animale* – dále jen „nařízení o lokální produkci“). Toto nařízení stanovuje maximální množství potravin, která lze považovat za malá. Jako obecné východisko zároveň stanoví, že malá lokální distribuce pro účely nařízení o lokální distribuci má být v principu pouze doplňkovou činností ve vztahu k jeho činnosti (čl. 2 odst. 4). V souladu s Dohodou výše je přitom za „místní oblast“ (*ambito locale*) považována provincie, ve které se nachází příslušné zařízení a provincie k této přílehlá (čl. 3 odst. 1 písm. e) nařízení o lokální produkci). Jako v jiných úpravách, tak i ve Friuli-Venezia Giulia svědčí výjimka pro prodej ze dvora i odbytu místnímu maloobchodu, tento odbyt ale nesmí zahrnovat více než 30 % roční produkce výrobce.

Obecná pravidla týkající se potravinové hygieny

Výrobci živočišných i neživočišných produktů jsou povinni před zahájením činnosti zaslat registrační formulář územně příslušnému úřadu pro dohled nad veřejným zdravím (čl. 5 odst. 1 nařízení o lokální produkci). K formuláři přiloží výrobce technickou dokumentaci a kopii osobního dokladu podle čl. 5 odst. 2. Do 15 dnů od přijetí formuláře vykoná úřad v prostorách výrobcova zařízení kontrolu k ověření dodržení hygienických požadavků podle nařízení o lokální produkci (čl. 5 odst. 3). Výrobce může zahájit činnost až po pozitivním závěru z vykonané kontroly (čl. 5 odst. 4). Podobně je třeba předem hlásit stavební změnu nebo změnu zařízení ve výrobcových prostorách (čl. 5 odst. 6), respektive že došlo k překročení maximálních množství limitů stanovených v nařízení o lokální produkci (čl. 5 odst. 8).

Čl. 6 až 9 nařízení o lokální produkci stanoví obecné hygienické požadavky na výrobcovy prostory od zpracování až po prodej. Jedním z opakujících se požadavků je nejen pravidelné mytí či dezinfekce, ale i použití materiálů a povrchů, které snadné čištění a dezinfekci umožňují. Čl. 11 dále požaduje mj. používání materiálů vhodných pro styk s potravinami, zatímco čl. 12 požaduje přístup zařízení k pitné vodě.

Pravidla týkající se produktů živočišného původu

Prvovýrobce je podle čl. 4 odst. 1 nařízení o lokální produkci povinen účinným způsobem identifikovat chovaná zvířata buďto individuálně nebo jako skupinu, tato povinnost podléhá kontrole územně příslušného orgánu veterinární péče, který dohlédne na zajištění dohledatelnosti původu živočišného produktu (čl. 4 odst. 2). Zvláštní pravidla týkající se jednotlivých druhů produktů jsou pak obsažena v přílohách nařízení o lokální produkci.